

Navijanje kao praksa banalnog nacionalizma: Svetsko prvenstvo u fudbalu u Južnoj Africi 2010. godine

---

Tema ovog rada je način na koji ljudi kroz sportsko navijanje konstruišu svoj nacionalni identitet. Navijanje sam posmatrala kao jednu od praksi banalnog nacionalizma, pod čim Majkl Bilig smatra svakodnevne radnje kroz koje ljudi konstruišu svoj nacionalni identitet. Istraživanje sam vršila tokom Svetskog prvenstva u fudbalu 2010. godine, posmatrajući utakmice u kojima je igrala selekcija Srbije, antropološkim metodom opservacije sa participacijom i polustrukturiranih intervju. U radu sam analizirala predstave mojih ispitanika o naciji, koristeći se Andersonovim konceptom nacije kao „zamišljene zajednice“.

Uvod

Cilj ovog rada je da analizira način na koji se nacionalna pripadnost konstruiše kroz navijanje za srpsku reprezentaciju na Svetskom prvenstvu u fudbalu u Južnoj Africi 2010. godine. Uočila sam da se određeni simboli nacionalne pripadnosti često i intenzivno ispoljavaju u sportu i odlučila sam da posmatram načine na koji ljudi kroz navijanje konstruišu svoj nacionalni identitet.

Početna hipoteza mog rada je da se nacionalno osećanje kao pripadanje „zamišljenoj zajednici“ (Anderson, 1990: 17) konstruiše i kroz praćenje sportskih događaja. Benedikt Anderson naciju definiše kao „zamišljenu“, pre svega zato što „ni pripadnici najmanje nacije na svetu nikada neće upoznati veliku

većinu drugih pripadnika, pa ni čuti o njima, ali ipak i pored toga u mislima svakoga od njih živi slika njihovog zajedništva“ (Anderson 1990: 17). Navijanje sam posmatrala kao jednu od praksi „banalnog nacionalizma“, koju Majkl Bilig (2008) vidi kao svakodnevne radnje kroz koje ljudi konstruišu i ispoljavaju svoj nacionalni identitet. Smatram da kolektivno navijanje predstavlja specifičnu društvenu situaciju kroz koju se konstruiše i ispoljava (reprodukuje) nacionalno. Kako se Svetsko prvenstvo održava na svake četiri godine, a fudbal je sport kojem se u Srbiji posvećuje više medijske pažnje u odnosu na druge sportove, svetsko prvenstvo u Africi mi se učinilo kao događaj u kome ću pronaći isticanje nacije i nacionalnog.

Metod koji sam koristila je opservacija sa participacijom. Sa određenom grupom ljudi, posmatrala sam prenose nekoliko fudbalskih utakmica Svetskog prvenstva u fudbalu u Južnoj Africi 2010. godine. Učestvovanjem u navijanju uočila sam razlike između utakmica u kojima je igrala selekcija Srbije i onima u kojima nije. Tako su ključne utakmice za rad bile one u kojima je igrala selekcija Srbije, jer je u toku ovih utakmica navijanje bilo znatno intenzivnije (način na koji su navijali, sa koliko emocija, rečnik koji su koristili, itd.) nego u toku utakmica u kojima nije igrala selekcija Srbije. U daljem toku rada fokusiraću se na analizu ovih navijačkih praksi posmatrajući ih kao jednu od praksi banalnog nacionalizma kroz koji se konstruiše nacionalna pripadnost.

Ivana Dukić (1993) Kraljevo, Adrani 184, učenica 3. razreda Ekonomsko-trgovinske škole u Kraljevu

MENTORKE:

*Milica Milić, studentkinja treće godine
Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu*

*Doc. dr Marina Simić, Fakultet političkih nauka
Univerziteta u Beogradu*

Teorijsko-metodološki okvir

U predgovoru knjige „(N)i ovde (N)i tamo: etnički identitet Srba u Mađarskoj na kraju XX veka”, Mladena Prelić definiše pojmove identiteta, etnosa, etniciteta. Po mišljenju Mladene Prelić osnova za uspostavljenje društvenog identiteta je sposobnost razlikovanja na relaciji ja-drugi i mi-oni, koja se pravi u svim jezicima i kulturama. Prema njoj, „paradoks identiteta je što on može da se odnosi na osobenost, neponovljivost nekog entiteta, ali i na njegovu istovetnost (identičnost), ili bitnu sličnost sa drugima [...]” (Prelić 2008: 20). Ona iznosi da osim toga što upućuje na istovetnost, ovaj pojam u isto vreme upućuje i na različitost (*ibid.*: 25), jer nas svaki identitet povezuje sa određenom zajednicom, ali u isto vreme, razlikuje od svih „drugih” sličnih zajednica. Jednim delom smo „isti” sa onima s kojima smo u zajednici, a drugim, većim delom različiti smo od svih onih grupa s kojima se ne identifikujemo.

Marina Simić u svome radu: „Izlaganje narodnosti kao tradicionalne kulture u Etnografskom muzeju u Beogradu: Istraživanje muzejske modernističke prakse” analizira stavove svojih ispitanika i ispitanica o tome kako oni razumeju etnicitet i nacionalnost (Simić 2008). Simić objašnjava da većina njenih ispitanika i ispitanica etničke grupe smatra grupama sa stalnim (fiksni) sadržajem, čije se forme mogu menjati, ali čija priroda – „suština” ostaje ista. Milica Bakić-Hejden (2006) objašnjava na koji način se ove specifične karakteristike koje se smatraju trajnim pripisuju nekom narodu i doživljavaju kao prirodne, urođene i deo sudbine jednog naroda. Govoreći o pripisivanju tih karakteristika određenim grupama, Bakić-Hejden navodi primer pripadnosti Balkanu i karakteristika koje tu pripadnost obeležavaju (lenjost, tvrdogolavost, i sl).

U antropologiji je uobičajeno razumevanje etničkih grupa koje je ustanovio Frederik Barta koji smatra da karakteristike etničkih grupa nisu trajne, već se formiraju na prelazima (granicama) između različitih grupa (naved. u Simić 2008). Bart i teorije koje se mogu povezati sa njegovom smatraju da je razumevanje etničke grupe kao fiksne i nepromenljive samo jedna vrsta etnoksplikacije, odnosno određeno lokalno shvatanje nacije, dok njeno teorijsko, antropološko tumačenje pokazuje da je sadržaj etničkih karakteristika promenljiv i da zavisi od susreta i razgraničenja sa drugim grupama (Simić 2008).

Za Ernesta Gelnera (1997) važno mesto u razumevanju etniciteta predstavlja shvatanje nacionalizma. Po njemu nacionalizam predstavlja jedan od političkih principa prema kojem se gotovo uvek politička i nacionalna celina moraju podudarati. Pod time se misli da svaka nacionalna celina treba da predstavlja jedinstveno „nacionalno telo” sa nacionalnim pravilima koji će važiti u okvirima granica te nacionalne celine. Gelner zatim navodi da ako se nacionalizam sagleda kao sentiment ili kao pokret, onda je najbolji način za njegovo definisanje baš preko pomenutog principa. Za Gelnera „nacionalistički sentiment jeste osećanje besa izazvano narušavanjem ovoga principa, ili pak osećanje zadovoljstva koje se rađa, ako se on poštuje. Nacionalistički pokret jeste pokret koji počiva na takvom sentimentu” (Gelner 1997: 11). Iz Gelnerovog shvatanja nacionalizma kao teorije po kojoj etničke granice ne treba da se kose sa političkim, Tomas Eriksen (2004) zaključuje da se nacionalizam posredno ili neposredno zasniva na vezi između etniciteta i države. Iz toga dalje sledi da je nacionalna država, ona država u kojoj je dominantna i prevlast ima jedna etnička grupa i gde su osnovna obeležja identiteta te etničke grupe pretvorena u simboliku i celokupno zakonodvodstvo. Tako su antropolozi koji su se bavili nacionalizmom, nacionalizam su najčešće tumačili kao varijantu etniciteta (Eriksen 2004). Eriksen zatim postavlja pitanje da li je uopšte moguć „neetnički nacionalizam”? Nacionalizam i etnicitet su srodni pojmovi, i većina nacionalizama zaista ima etnički karakter. Eriksen navodi da je „razlika između nacionalizma i etniciteta kao analitičkih pojmova sasvim jednostavna, ako se držimo formalne definicije: nacionalistička ideologija je etnička ideologija koja u ime etničke grupe zahteva državu” (Eriksen 2004: 175).

Majkl Bilig (Bilig 2009) pod nacionalizmom smatra sve one stvari koje nam se u svetu nacija čine „prirodnim” i koje predstavljaju svakodnevne načine razmišljanja. Nacionalizam sa sobom podrazumeva konstruisanje nacionalnog identiteta kao jedinstvenog za sve one koji u jednoj državi. Bilig tvrdi da osoba ne može da „izađe” iz „oblasti nacija” niti iz svih onih obrazaca i načina mišljenja koji su nametnuti u svetu nacija, tj. u svetu u kome živimo. Govori o tome koje su opšte odlike nacionalističkih načina mišljenja, koji uključuje načine na koji zamišljamo „nas, našu naciju” za koju se smatra da ima svoju jedinstvenu i neponovljivu sudbinu (ili identitet) i

način na koji shvatamo „njih, druge” koji nam služe za identifikovanje „nas” jer samo u odnosu na druge, mi stičemo svest o sebi, kao o nekome različitemu u odnosu na te „druge“ (Bilig 2009). Nacionalističkom praksom mi ne pravimo samo razliku između „nas” i „njih”, već doživljavamo „sebe” – pripadnike sopstvene nacionalne grupe kao jedinstvene i međusobno slične.

Opis građe

Tokom Svetskog prvenstva u fudbalu u Južnoj Africi 2010. godine pratila sam grupu muškaraca i zajedno sa njima gledala prenose nekih utakmica, tokom kojih sam ih posmatrala i razgovarala sa njima. Moji ispitanici su uzrasta od trideset do četrdeset i pet godina. Oni se druže od detinjstva, jer su iz istog dela grada, roditelji su im se družili, i pohađali su istu osnovnu školu. Na svake dve nedelje, prave okupljanja na kojima gledaju prenose utakmica. Istraživanje se sastojalo iz intervjua koje sam obavila pre Svetskog prvenstva i posmatranja sa učestvovanjem u toku prvenstva. Najbitnije utakmice za moj rad bile su utakmice srpske reprezentacije.

Utakmice čije sam prenose pratila bile su tri utakmice reprezentacije Srbije, utakmica između Argentine i Nemačke, između Gane i Australije, između Južne Afrike i Urugvaja i finalna utakmica između ekipa iz Španije i Holandije. Prva utakmica reprezentacije Srbije, bila je utakmica sa ekipom iz Gane. Moji ispitanici nisu bili zadovoljni igrom selekcije Srbije, bili su nervozni, jer je, po njihovim rečima, ova utakmica „bila jedina šansa da se naši plasiraju u osminu finala”. Psovali su igrače. Kada je Luković (reprezentativac Srbije) dobio dva žuta kartona koji su automatski postali crveni, moji ispitanici su burno reagovali. „Luković jeste naš brate (misleći na činjenicu da je iz Kraljeva) ali je smotan”, „Majku ti glupu”, „Šta gledaš”, „Na šta misliš”. Prenos utakmice su i dalje posmatrali, ali su postali vrlo nervozni. „Sad će da nam ga daju, pazi šta ti kažem.” Reprezentacija Srbije nije primila gol, ali je sviran penal krivicom Kuzmanovića, koji je rukom dohvatio loptu. Opet su svi ustali. Bilo je slično kao i kada je Luković dobio crveni karton. Neki su psovali Kuzmanovića, a drugi ohrabivali golmana selekcije Srbije: „Ajde Stojkoviću, brate naš”, „Šta ćeš kada igraš sa slepcima.” Utakmica se završila a moji ispitanici su ostali da pričaju, neki kriveći sudiju, neki Kuzmanovića, a neki Lukovića za neuspeh. Moj ispi-

tanik, Vuk, na kraju utakmice je rekao: „Znao sam, dobro je da nije kao protiv Argentine, bar se nisu toliko izblamirali”.

Tokom druge utakmice reprezentacije Srbije, koja se igrala protiv ekipe iz Nemačke, sedela sam u jednom lokalnom kafiću i gledala prenos utakmice. U tom istom kafiću se nalazila i grupa ljudi koja je vrlo glasno navijala za reprezentaciju Srbije. Tokom utakmice bilo je dosta komentara, navijanja, aplaudiranja i nerviranja. Dok je meč trajao svi prisutni u tom kafiću su sedeli licem prema televizoru, naručivali su pivo, a kada je ekipa Srbije postigla gol, navijači su počeli da se raduju, a prolaznici su ulazili da vide ko je dao gol. Pošto je dosuđen penal za selekciju iz Nemačke, krivicom Nemanje Vidića, mogli su se čuti komentari poput: „Mentalaču jedan”, „Gde su ti oči”, „Slepcu”, „Seljaku”. Golman Stojković je odbranio taj penal i toga trenutka se promenila atmosfera. Nakon toga čulo se: „Daj još jednu turu”, „To brate”, „Svaka čast care”, „Tih, kako čovek brani”. Do kraja utakmice atmosfera se nije menjala i rezultat je ostao nepromenjen (jedan prema nula za selekciju Srbije). Kako su navijači ovu pobjedu smatrali „velikom” i nakon završetka meča ostali su da proslavljaju pobjedu svoje reprezentacije. Komentarisali su postizanje gola, odbranu penala i sa entuzijazmom očekivali narednu utakmicu.

Jedno veče sam prenos utakmice gledala u gradskom restoranu „Turist”. Restoran se nalazi na glavnom gradskom trgu, tako da je svake večeri bašta tog restorana bila puna. Svake večeri su preko video bima prenošene utakmice. Te večeri na programu je bila utakmica između ekipa iz Južne Afrike i Urugvaja. Pred kraj utakmice, sudija je dao crveni karton golmanu ekipe iz Južne Afrike, koji su pritom bili i domaćini. Sviran je i penal. Golman i ceo tim počinju da se bune i prepiru sa sudijom, jer smatraju da odluka koju je doneo nije ispravna. Komentar koji se čuo sa susednog stola bio je „Tih brate, ovaj kao da je Srbin, mora da se svađa”. Tokom iste te utakmice, sa drugog stola čulo se: „Ovi su ko naši, ni gol ne mogu da daju, a još igraju pred svojimima”.

Prenos treće i za selekciju Srbije poslednje utakmice sam takođe pratila sa svojim ispitanicima. Protivnik je bila ekipa Australije. Moji ispitanici su bili optimistični pred ovu utakmicu i neposredno pred početak su izjavili da „valjda ove možemo da pobedimo, ali otkud znam, kad ovi naši slepci mogu da se pogube na terenu”. Prenos utakmice smo pratili kod kuće jednog od ispitanika. Kako je utakmica tekla i

kako su se ređali mnogobrojni promašaji moji ispitanici su se iznervirali. „Krasiću ofarbana seljačino“, „Žigiću u šta gledaš“, „Gledaj u loptu, a ne u publiku“, „E jesmo Indijanci, ne možemo jedan gol da damo... Jedan“, „Majku vam vašu“. Igrači iz Australije su napadali, i tako postigli gol u šezdeset devetom minutu. Nakon ovog gola, njih petorica su bili iznervirani i besni. Isključili su televizor na desetak minuta, i kada su ga ponovo uključili, rezultat je bio dva prema nula. Jedan od mojih ispitanika, Goran je dodao: „Ja mislim da gore od ovoga ne može da bude“. To je bio šok za njih. Odustali su i od navijanja i vrlo nezainteresovano posmatrali ostatak utakmice. Gol koji je postigao Pantelić nije bio dovoljan za prolazak u osminu finala. Po njihovim reakcijama, moglo se videti da im i nije bio značajan. Bilo je znatno tiše nego na ostalim prenosima, ispitanici su ispijali svoja piva i razgovor prebacili na temu sutrašnjeg radnog dana.

Prenos utakmice između Argentine i Nemačke sam pratila u kući od jednog ispitanika. Atmosfera koja je vladala na utakmicama na kojima nije igrala selekcija iz Srbije, u odnosu na one u kojima je igrala, bila je znatno drugačija. Moji ispitanici su bili opušteniji, bilo je manje negativnih komentara, vreme su više koristili za druženje nego za praćenje utakmica. Navijali su obično za onu ekipu koju je ekipa iz Srbije pobeđila, u ovom slučaju, selekciju Nemačke, a kada se nisu igrale utakmice iz grupe ili u slučaju finala, moji ispitanici su svog favorita birali na osnovu svojih omiljenih igrača i na osnovu političkog odnosa Srbije sa tom državom. Ponekad su čak pominjali i to da li je izvesna država priznala nezavisnost Kosova i Metohije. Pred početak utakmice između Argentine i Nemačke, jedan ispitanik je upitao ostale: „Za koga ćemo večeras da navijamo?“ Jedan od njih je odgovorio: „Za Nemačku, naravno, do sada smo je jedino mi pobeđili“. Ovaj ispitanik nije ni uspeo da završi rečenicu a treći moj ispitanik je dodao: „Jesi li normalan, pa Nemci su prihvatili nezavisnost Kosova“.

Analiza

U toku razgovora sa ispitanicima, većina je isticala da su oni Srbi, pa tek onda muškarci, roditelji, Kraljevčani, hrišćani, pravoslavci, supružnici i ostalo. Možda je to bio samo odgovor na situaciju u kojoj su se nalazili i gde su navijali za „svoje“ igrače koji „brane“ srpsku zastavu. U nastavku razgovora sa

njima oni su svoj nacionalni identitet stavljali ispred mnogih drugih identiteta, smatrajući ga primarnijim u odnosu na druge osećaje pripadnosti.

Svojim ispitanicima sam postavila pitanje da li igrače dele po tome gde su rođeni, misleći na to da li im smeta to što neki od igrača nisu rođeni u Srbiji, ali žive ovde i igraju za srpske klubove i imaju srpsko državljanstvo. Kao odgovor na ovo pitanje dobila sam dva suprotna odgovora. Jednom mom ispitaniku nije predstavljalo problem da „tuđi“ (pod čime je podrazumevao da osoba nema pretke iz Srbije i da ne govori srpski) igrači budu u timu, dok je mišljenje većine drugih bilo drugačije. Tako je moj ispitanik Zoran smatrao da reprezentacija „nema potrebe za momcima koji nisu rođeni u toj državi, jer ipak oni treba da predstavljaju našu, a ne tuđu zemlju, na tako prestižnim takmičenjima“. On je smatrao da uopšte nije u redu da neko ko nije iz zemlje koja nastupa, bude reprezentativac iste. Slično tome, većina mojih ispitanika smatra da u reprezentaciji Srbije ne bi trebalo da se nađu igrači koji nemaju „srpsko poreklo“, misleći na to da, iako neki igrač uzme srpsko državljanstvo, on ipak nije „ravnopravan“ u odnosu na igrače koji su etnički Srbi. Pri tome moji ispitanici su pre svega mislili na one osobe koje su pripadnici drugih naroda, tj. etničkih grupa i koji mogu biti rođeni i živeti u Srbiji i imati srpsko državljanstvo, a po etničkoj pripadnosti biti na primer Makedonci, Crnogorci, za koje moji ispitanici smatraju da nisu „dovoljno Srbi“ i da ne bi trebalo da igraju u srpskoj reprezentaciji.

Samo jedan moj ispitanik smatrao je da i „tuđi“ igrači mogu da igraju u timu i da za reprezentaciju jedne države može da nastupa svako ko ima državljanstvo iste. Međutim, za sve ostale moje ispitanike nacionalni i etnički identitet predstavljaju isti pojam koji treba da se poklapa sa etnički zasnovanim državljanstvom. To znači da većina mojih ispitanika ipak smatra da samo etnički Srbi imaju pravo da predstavljaju Srbiju na Svetskom prvenstvu.

Način na koji moji ispitanici utvrđuju ko može, a ko ne, da igra za reprezentaciju su vrlo slični kriterijumima na osnovu kojih oni određuju da li je neko Srbin ili ne. Moji ispitanici smatraju da naciju može da predstavlja pripadnik nacije koji je ujedno i pripadnik srpske etničke grupe. Moji ispitanici smatraju da je Srbin onaj igrač koji je rođen u Srbiji, koji ima srpsko državljanstvo i govori srpskim jezikom, a da su oni igrači koji su kasnije, ne rođenjem, dobili srpsko državljanstvo manje Srbi nego oni. Ovakav

način razmišljanja opšte je mesto nacionalističkih ideologija i kako navodi Eriksen, nacionalizam je etnička ideologija prema kojoj neka određena grupa treba da dominira u zemlji u kojoj čini većinu (Eriksen 2004). Bilig zaključuje da nacionalizam obuhvata i više od stvaranja posebnog identiteta, posebno nacionalnog, koji on naziva „mi”, jer prema njemu nacionalni identitet uključuje i opšte načelo da „mi” posedujemo „našu” državu, jer narodi (nacije) treba da imaju svoje države (nacije) (Bilig 2009).

Slično tome, kada sam svoje informante upitala šta nedostaje srpskoj reprezentaciji jedan od ispitanika je rekao: „Mi imamo taj srpski mentalitet da svaku pobedu smatramo ogromnom a svaki poraz propratimo raznim komentarima koji su gotovo uvek suvišni. Mislim da se taj mentalitet polako menja dolaskom novih generacija i novih pobeda.” Ovime moji ispitanici pripisuju celoj naciji karakterističan, ustaljen i utvrđen način razmišljanja. To se moglo videti u trenucima kada sam posmatrala utakmicu u gradskom restoranu „Turist” kada je jedan od mnogih komentara koji su se to veče čuli bio: „Tih brate, ovaj kao da je Srbin, mora da se svađa”, gde je komentar bio upućen fudbaleru iz Južne Afrike koji se svađao sa sudijom jer je golman njihove ekipe dobio crveni karton. Navijači su u tom fudbaleru prepoznali, po njihovom mišljenju karakterističnu odliku svakog „Srbina“, svađu sa sudijama, i time ga poistovetili sa svojim igračima.

Ovakvo viđenje nacije, koje se zasniva na ideji nacije kao etničke skupine koja ima trajne i nepromenljive karakteristike, dominiralo je među mojim ispitanicima. Za njih nacija predstavlja grupu onih ljudi koji, kako oni kažu, imaju: „zajedničku tradiciju, poreklo, običaje, koji su svi iz Srbije, pod čime podrazumevaju da su im preci iz Srbije, da poštuju državu i da se ponose time što su Srbi...” Kao i u Biligovoj teoriji nacionalizma gde se pod nacionalizmom smatraju sve one stvari koje nam se u svetu nacija čine „prirodnim“, moji ispitanici su smatrali da je nacionalno prirodno i nepromenljivo, nešto na šta se nije moglo uticati i što nam je svima dodeljeno rođenjem. Njima se tako nacionalnost čini kao urođena stvar, a ne kao opredeljenje i identitet koji se bira i kreira tokom života.

Moji ispitanici su se osćali kao pripadnici srpske nacije, a igrače (fudbalere) Svetskog prvenstva u Africi u fudbalu videli su kao izabranike koji treba da brane „čast i obraz njihove zemlje”. Tako se tokom prvenstva moglo čuti poistovećivanje igrača sa „pla-

vim orlovima”. Ovo poistovećivanje sa nacionalnom grupom i konstruisanje etničkog zajedništva u velikoj meri se zasnivalo na uspostavljanju razlika u odnosu na druge slične grupe (v. Simić 2008, Prelić 2008 u Teorijsko-metodološkom okviru) u odnosu na koje su se moji ispitanici osećali superiornije ili inferiornije. To se može videti u sledećoj situaciji. Naime, kada se igrala utakmica sa ekipom iz Australije i kako srpski fudbaleri nisu imali šanse da pobeđe i postigli su samo jedan gol, a ispitanici su se nadali da bi ovu utakmicu trebalo da pobeđe, u jednom komentaru su izjavili: „E, jesmo Indijanci...” Milica Bakić-Hejden (2006) u svome radu navodi da oni narodi koji nisu bili visoko postvaljeni na lestvici koja je nametnuta od strane Zapada, često pokušavaju su da nađu „neke druge” koji bi na zamišljenoj „skali civilizovanosti” bili „ispod” njih. Tako Srbi, Crnogorci i, u manjoj meri, Makedonci dele dvosmisleni identitet (Bakić-Hejden 2006) i upoređujući se sa „Indijancima”, koji se zamišljaju kao inferiorni, oni zapravo jačaju svoj nacionalni identitet. U poređenju sa drugima mi sagledavamo sebe i tek onda kada se uporedimo sa drugima mi dobijamo sliku „nas”.

Iz svega navedenog, može se videti da moji ispitanici imaju snažnu potrebu „za identifikovanjem, razlikovanjem i poistovećivanjem”, koja se po Preličevoj može smatrati „trajnom odlukom ljudskosti” (2008: 25). Međutim, želja za poistovećivanjem kod mojih ispitanika nije bila samo „univerzalna karakteristika ljudskosti”, već je imala specifičan, lokalni karakter identifikovanja sa etničkom grupom i nacijom.

Zaključak

Sport je deo svakodnevnog života koji dozvoljava nacionalnom identitetu i nacionalizmu da se reflektuje gotovo svuda. Smatram da se kroz sferu sporta i navijanja za nacionalni tim može uočiti jasna slika o načinima na koji moji ispitanici konstruišu i reprezentuju svoju nacionalnu pripadnost. Sportsko navijanje je jedna od praksi „banalnog nacionalizma” pomoću koje se konstruiše i nacionalni identitet. Došla sam do zaključka da tokom navijanja moji ispitanici konstruišu svoj etnički zasnovan nacionalni identitet i da upotrebljavaju termine kojima izražavaju različitosti svoje nacije u odnosu na druge. Etnički – nacionalni identitet mojim ispitanicima predstavlja veoma bitnu stavku u ličnoj identifikaciji koji u velikoj meri zasenjuje druge moguće slične identifikacije.

Zahvalnost. Zahvaljum se Marini Simić, rukovoditeljki seminara antropologije, na strpljenju i razumevanju i Milici Milić, mojoj mentorki na svim savetima.

Literatura

Anderson B. 1990. *Nacija zamišljena zajednica: razmatranje o poreklu i širenju nacionalizma*. Zagreb: Školska knjiga

Bakić-Hejden M. 2006. *Varijacije na temu "Balkan"*. Beograd: Institut za filozofiju i društvenu teoriju „Filip Višnjić“.

Bilig M. 2008. *Banalni nacionalizam*. Beograd: Biblioteka XX vek

Eriksen T. H. 2004. *Etnicitet i nacionalizam*. Beograd: XX vek.

Gelner E. 1997. *Nacije i nacionalizam*. Novi Sad: Matica srpska

Prelić M. 2008. *(N)i ovdje (N)i tamo: etnički identitet Srba u Mađarskoj na kraju XX veka*. Beograd: Etnografski institut SANU.

Simić M. 2008. Izlaganje narodnosti kao tradicionalne kulture u Etnografskom muzeju u Beogradu: Istraživanje muzejske modernističke prakse. U *Muzeji u Srbiji: započeto putovanje* (ur. Lj. Gavrilović and M. Stojanović). Beograd: Muzejsko društvo Srbije, str. 47-68.

Ivana Dukić

The Construction of National Identity as Seen Through the Practice of Supporting the Serbian National Football Team at the Football World Cup in South Africa in 2010

The aim of this project is to illustrate how people construct their national identity and form their ideas about 'nation' in the context of supporting the Serbian national football team at the Football World Cup in South Africa in 2010. The data was gathered through participant observation (I watched the games of the Serbian national team along with my informants). In this paper supporting is considered a social occurrence through which my informants construct their national identity, but also express banal nationalism. The data was gathered using semi-structured interviews. My initial hypothesis was that national identity perceived as belonging to an imagined community emerges from being a sports fan. Benedict Anderson defines nation as imaginary and not invented, mainly because "neither the members of the least nation in the world will ever meet great majority of other members, nor ever hear about them, but, nevertheless, the idea of belonging to the same community prevails in their consciousness" (Anderson, 1990: 17). Many of my participant's comments express their need to recognize themselves, to differ and identify, which, according to Prelić, can be considered as the ever-lasting feature of humanity (Prelić, 2008: 25). My final understanding claims that sports cheering represents one of the ways in which banal nationalism enables a „strong“ national identity to be created. To my participants that identity represents a very important factor through which they identify themselves. ☹